

ความรับผิดชอบของตัวการในการกระทำละเมิดโดยจงใจของตัวแทน

ความรับผิดชอบของตัวการในผลแห่งการละเมิดของตัวแทน มีลักษณะใกล้เคียงอย่างยิ่งกับความรับผิดชอบของนายจ้างในผลแห่งการละเมิดของลูกจ้าง ถ้าหากว่าการละเมิดที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในทางการที่ตัวแทนปฏิบัติตามหน้าที่แล้วตัวการต้องรับผิดชอบ แม้ตัวการจะออกกระเบียบข้อบังคับเป็นการภายใน หรือได้ห้ามไว้โดยเด็ดขาดก็ไม่ทำให้ตัวการยกเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นผิดไปได้ ข้อที่น่าพิจารณาคือแต่คือ การกระทำละเมิดของตัวแทนนั้น ถ้าหากทำไปในขณะที่การแทนเนชอบอำนาจที่ตัวแทนได้รับมอบหมาย แต่ได้ทำไปโดยจงใจเพื่อประโยชน์ของตัวแทนเอง วัตถุประสงค์ของตัวการเป็นตัวแทนในการติดต่อกับบุคคลที่สาม วัตถุประสงค์ของตัวการให้บุคคลอื่นเสียหาย ดังนั้นตัวการยังจะต้องรับผิดชอบด้วยหรือไม่

โดยหลักทั่วไปแล้วเห็นกันว่า ตัวการจะต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดเฉพาะที่ตัวแทนได้กระทำขณะทำการแทนตัวการ และเพื่อประโยชน์ของตัวการ หรือแม้จะเพื่อประโยชน์ของทั้งตัวการและตัวแทน แต่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของตัวแทนแต่ลำพังโดยตัวการไม่ได้อะไรจากการกระทำนั้น เช่น ตัวแทนทำการฉ้อฉล ช่มชู้ ใช้กลอุบายหลอกลวงให้บุคคลภายนอกเสียหาย แต่ได้กระทำไปเพื่อประโยชน์ของตัวการ เช่น ชูว่าจะดำเนินคดีถ้าหากไม่ชำระหนี้ หรือหลอกลวงว่าสินค้าที่ตนขายแทนตัวการนั้นมีคุณภาพดีกว่าสินค้าอื่นทำให้บุคคลภายนอกหลงเชื่อเข้าหาคิดกรรม ถ้าจะถือว่าตัวการไม่ต้องร่วมรับผิดชอบบุคคลภายนอกผู้เสียหายก็จะ

เสียเปรียบ 1 ปัญหาที่ศาสตราจารย์ไชยเจริญ สันติศิริ มีความเห็นว่าถ้า
 ตัวแทนได้ทำการหลอกลวง หรือข่มขู่ หรือหากลฉ้อฉลต่อบุคคลภายนอก การ
 ที่จะต้องบังคับให้ตัวการต้องรับผิดชอบ ก็โดยการอ้างหลักที่ว่า เมื่อได้มีความ
 เสียหายเกิดขึ้น และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้อง เป็นผู้เสียหาย เนื่องจากกลฉ้อฉลนั้น
 ระหว่างตัวการกับบุคคลภายนอกแล้ว เห็นว่าบุคคลภายนอกผู้สุจริต ไม่มีโอกาสที่จะ
 ทราบได้ ส่วนตัวการนั้นเป็นผู้มอบหมายการงานและให้ความไว้วางใจแก่ตัวแทน
 ซึ่งเป็นผู้ก่อกลฉ้อฉล ตัวการเป็นผู้ต้องรับผิดชอบจึง เป็นการยุติธรรมและสมเหตุ
 สมผลกว่า 2 อย่างไรก็ตาม ในเรื่องตัวแทนกระทำละเมิดโดยจงใจนี้ยัง
 ไม่มีคำพิพากษาฎีกาของ ไทยที่วางแนววินิจฉัยไว้

สำหรับกฎหมายต่างประเทศ ในประเทศที่ใช้ระบบ Common Law
 เช่น สหรัฐอเมริกา แม้ว่าตัวแทนจะกระทำละเมิดโดยมีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์
 ส่วนตัว เช่น หลอกให้บุคคลภายนอกส่งมอบทรัพย์สินให้ ในขณะที่เมื่อทำการแทนตัว
 การเพื่อตนจะได้นำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ตัวการก็ต้องมีความรับผิดชอบในการ
 กระทำละเมิดดังกล่าวด้วย เพราะถือว่าตัวการเป็นผู้ที่จัดให้ตัวแทนอยู่ในฐานะที่
 กระทำผิดได้สะดวก หรือสามารถใช้โอกาสกระทำผิดได้ 3

1 สุขุม ศุภนิศย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ
 ละเมิด, หน้า 106.

2 ไชยเจริญ สันติศิริ, ตัวแทน นายหน้า จัดการงานนอกสั่ง, (กรุงเทพ
 มหานคร: เนติบัณฑิตยสภา, 2508), หน้า 192.

3 William L. Prosser, Law of Torts, P. 467.

หลักกฎหมายของอังกฤษ ส่วนใหญ่คดีมักปรากฏว่า ตัวการต้องรับผิดชอบในการฉ้อฉล หลอกลวงของตัวแทนซึ่งเป็นลูกจ้างด้วย ดังนั้นถึงแม้ว่าตัวแทนจะไม่ได้มีความสัมพันธ์ในฐานะลูกจ้างด้วย ตัวการก็ควรต้องร่วมรับผิดชอบในการฉ้อฉล หลอกลวงของตัวแทนด้วย หากว่าการกระทำนั้นอยู่ในขอบอำนาจที่ตัวแทนได้รับมอบหมาย ไม่ว่าจะเป็นการมอบอำนาจโดยตรงหรือปริยาย หรือการแสดงออกชัดแจ้งซึ่งอำนาจที่ได้รับมอบหมาย [ostensible authority] ในลักษณะของตัวแทนเขต 4 ในกรณีที่ตัวแทนกระทำการละเมิดเพื่อประโยชน์ของตัวการ เช่น ตัวแทนไปหลอกลวงบุคคลภายนอกให้มาติดต่อกับการค้ากับบริษัทตัวการ ในคดี *Briess V. Wolley* [1954] 5 ศาลพิพากษาให้ตัวการต้องรับผิดชอบในความเสียหายของบุคคลภายนอกซึ่งเกิดจากการละเมิดนั้น ส่วนในกรณีที่ตัวแทนจงใจกระทำละเมิดเพื่อประโยชน์ของตนเองนั้น ต้องพิจารณาว่าตัวแทนได้กระทำการภายในขอบอำนาจที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ ศาลในคดีอังกฤษตีความ "ขอบอำนาจของตัวแทน" [scope of authority] แคบกว่า "ในทางการที่จ้าง" [scope of employment]⁶ ซึ่งใช้ในกรณีความรับผิดของนายจ้าง แม้ว่าลูกจ้างจะฉ้อโกงบุคคลภายนอกเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง ดังเช่นในคดี *Lloyd V. Grace Smith & Co.* [1912] ศาลได้พิพากษาให้นายจ้างต้องรับ

4 John Federic Clerk, Clerk & Lindsell on Torts, P.195.

5 Harry Street, The Law of Torts, P.393.

6 *Ibid.*, P.394.

ผิดในการกระทำละเมิดนั้น ในทำนองเดียวกัน ในคดี Chao V. British Traders and Shippers Ltd. [1954] ศาลได้พิพากษาให้นายจ้างต้องรับในการฉ้อฉล หลอกลวงของลูกจ้างที่กระทำไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัว โดยที่ทั้งสองคดีนี้ลูกจ้างมีฐานะเป็นตัวแทนของนายจ้างในลักษณะของตัวแทนเชิดอยู่ด้วย แต่ในคดี Bradford Third Equitable Benefit Building Society V. Borders [1941] ผู้กระทำละเมิดมีความสัมพันธ์ในฐานะตัวแทนเท่านั้น ไม่ได้เป็นลูกจ้างด้วย ได้เบียดหลอกลวงบุคคลภายนอกเพื่อประโยชน์ของตนเอง ศาลพิพากษาว่าตัวการไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าการเบียดหลอกลวงของตัวแทนนั้น เป็นการกระทำนอกขอบอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากตัวการ⁷ แต่จากคดีนี้เรายังไม่สามารถสรุปได้ว่าตัวการจะไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดเพื่อประโยชน์ของตัวเอง เพราะจากข้อเท็จจริงเป็นเพียงว่า การเบียดหลอกลวงบุคคลภายนอกของตัวแทนนั้นไม่ได้อยู่ในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน ทำนองเดียวกับคดี Slingby V. District Bank [1932] โจทก์ฟ้องให้ธนาคารรับผิดชอบในการปลอมเช็คโดยนายความของธนาคาร ซึ่งเป็นผู้ช่วยเหลือจัดการเกี่ยวกับเอกสารให้โจทก์ แต่โจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่านายความนั้นมีอำนาจในการออกเช็คอย่างไร ศาลวินิจฉัยว่าธนาคารจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะในกรณีนี้ธนาคารไม่ได้มอบอำนาจให้นายความ เป็นผู้สั่งจ่ายเช็ค จึงไม่ต้องพิจารณาเรื่องอำนาจอย่างชัดแจ้ง [ostensible authority] อย่างคดี Lloyd ในการดำเนินธุรกิจทั่วไป นายความประจำบริษัทไม่ใช่ผู้มี

⁷ Ibid, p.394.

อำนาจสั่งจ่ายเช็คอยู่แล้ว ซึ่งโจทก์เองน่าจะทราบดี และใช้ความระมัดระวัง
 ได้เอง^๘ ดังนั้นถ้าหากว่าพฤติการณ์ที่แสดงว่าการทะเลาะ เม็ดต่อบุคคลภายนอก
 นั้นอยู่ในขอบอำนาจของตัวแทนแล้ว แม้จะเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของตัว
 แทนเอง ตัวการก็สมควรต้องร่วมรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการที่จะบังคับให้ตัวการต้องรับผิดชอบในการทะเลาะ
 ของตัวแทนทั้งๆที่ตัวแทนจะกระทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ก็จะเป็นการไม่ยุติ
 ธรรมนักก็ตาม แต่การที่ตัวแทนผู้ทะเลาะเม็ดได้กระทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วน
 ตัวหรือเพื่อตัวการนั้นเป็นเรื่องยากที่จะพิสูจน์ ถ้าหากว่าการทะเลาะ เม็ดนั้นเป็นเหตุ
 ให้ได้ประโยชน์อันพึงจะได้ในการกระทำแทน หมายถึง เมื่อตัวแทนได้กระ
 ทำแทนในลักษณะที่มีอำนาจทำได้ ก็ยากที่จะสืบให้เห็นเป็นอย่างอื่นว่าตัวแทนมิได้
 กระทำเพื่อตัวการ เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรผลักรวบรวมความรับผิดชอบให้แก่บุคคล
 ภายนอกผู้เสียหาย ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลภายนอก ตัวการสมควร
 ต้องรับผิดชอบในการทะเลาะเม็ดโดยจงใจของตัวแทน ซึ่งได้กระทำไปภายใน
 ขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน ทั้งนี้ไม่ว่าการมอบอำนาจนั้นจะเป็นใบโดยสัญญาโดย
 ตรงหรือปริยาย รวมทั้งกรณีของตัวแทนเช็ค ซึ่งเป็นการแสดงออกโดยชัดแจ้ง
 ซึ่งอำนาจที่ได้รับมอบหมาย ทำให้บุคคลภายนอกเข้าใจว่าตัวแทนมีอำนาจทำได้
 แต่สำหรับการทะเลาะเม็ด อันมีลักษณะเป็นการส่วนตัวโดยแท้ เช่น ทะเลาะ
 วิวาท ท้าร้ายผู้อื่น ซึ่งไม่เกี่ยวกับกิจการของตัวการ ย่อมไม่อยู่ในขอบอำนาจ
 แห่งฐานตัวแทน ตัวการไม่ต้องรับในกรณีเหล่านี้

^๘ John Federic Clerk, Clerk & Lindsell on Torts, P.182.